

Recenzja: Gerhard Marschütz,
Theologisch ethisch nachdenken,
t. II: Handlungsfelder,
Echter Verlag, Würzburg 2011, ss. 399.

„Wszystko zaczyna się od tęsknoty” – to zdanie znanej żydowskiej poetki Nelly Sachs można uznać za hasło przewodnie drugiego tomu podręcznika teologii moralnej autorstwa austriackiego teologa Gerharda Marschütza. Książka ta stanowi kontynuację wydanej w 2009 r. publikacji o tym samym tytule, która dotyczyła zagadnień podstawowych (*Grundlagen*). Podtytuł kolejnego tomu kieruje natomiast uwagę czytelnika na konkretne obszary działania (*Handlungsfelder*), co stanowi oczywiście dobre uzupełnienie części ogólnej.

Już we wstępie omawianej publikacji jej autor – prof. Gerhard Marschütz (ur. 1956), pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wiedeńskiego – zaznacza, iż wszelkie ludzkie odczuwanie, myślenie czy działanie jest zawsze do głębi przeniknięte poprzez tęsknotę, która ostatecznie odnosi się do Boga jako Początku i Celu życia człowieka (s. 5). Również konkretne obszary działania, którym Gerhard Marschütz poświęca uwagę w analizowanej książce, są ułożone zgodnie z głównymi przejawami ludzkiej tęsknoty, czyli od partnerstwa, małżeństwa i rodziny poprzez dziecko, zdrowie aż po śmierć, środowisko naturalne czy samego Boga.

W pierwszym i największym rozdziale (s. 9–134) autor recenzowanej publikacji podejmuje temat tzw. „tęsknoty za partnerstwem”. Rozpoczyna od przedstawienia współczesnej sytuacji dotyczącej małżeństwa i rodziny, tu zaś zwraca szczególną uwagę na niepokojące trendy demograficzne (wskazujące m.in. na spadającą liczbę małżeństw, jak też późniejszy czas ich zawierania) oraz przemiany obrazu małżeństwa i rodziny w dzisiejszym pluralistycznym społeczeństwie. Następnie Gerhard Marschütz prezentuje wizję małżeństwa i rodziny w perspektywie chrześcijańskiej, zwracając uwagę na historyczne dziedzictwo (m.in. fundament biblijny, myśl św. Augustyna, św. Tomasza z Akwinu), nauczanie o małżeństwie II Soboru Watykańskiego oraz posoborowe refleksje zawarte w encyklice *Humanae vitae*, adhortacji *Familiaris consortio*, czy też w Kodeksie Prawa Kanonicznego. W kolejnym punkcie pierwszego rozdziału recenzowanej publikacji jej autor przybliży pewne antropologiczne implikacje związane z etycznym namysłem nad rzeczywistością małżeństwa

i rodziny, skupiając się zwłaszcza na antropologicznych oraz teologicznych aspektach wyboru życiowego związanego z partnerstwem. Ostatni punkt tego rozdziału dotyczy natomiast etycznych wyzwań, które związane są z małżeństwem i rodziną jako wspólnotą miłości, domagającą się dziś szczególnej promocji. W tym kontekście autor podejmuje refleksję nad tzw. niemalżeńskimi wspólnotami życia, rzeczywistością rozwodu oraz powtórnymi małżeństwami, jak też związkami jednopłciowymi.

Drugi rozdział analizowanej książki odnosi się do problematyki tęsknoty związanej z dzieckiem (s. 135–224). Wpierw Gerhard Marschütz przybliżył temat odpowiedzialnego przekazywania życia, odwołując się do nauczania Kościoła (zwłaszcza encykliki *Humanae vitae*). Następnie omówiona zostaje kwestia diagnostyki prenatalnej wraz z jej różnymi wyzwaniami etycznymi. W trzecim punkcie autor recenzowanej publikacji podejmuje problematykę sztucznego zapłodnienia *in vitro* oraz związane z tym dylematy moralne (m.in. zagadnienie diagnostyki preimplantacyjnej, czy badań nad embrionalnymi komórkami macierzystymi). Kolejny punkt drugiego rozdziału książki Gerharda Marschütza stanowi kontynuację tematyki bioetycznej, starając się odpowiedzieć na pytanie, czy ludzkie embriony zasługują na ochronę. Na koniec autor przedstawia problematykę aborcji, zwracając uwagę na jej aspekty prawne oraz etyczne.

W trzecim rozdziale recenzowanej publikacji została opisana ludzka tęsknota za zdrowiem (s. 225–250). W pierwszym punkcie Gerhard Marschütz poświęca uwagę samej definicji zdrowia oraz choroby. Następnie zaś przybliżył temat osobistej odpowiedzialności za zdrowy tryb życia, akcentując zwłaszcza potrzebę jedności duchowo-cieleśnej każdego człowieka.

Czwarta część analizowanej książki nosi nieco prowokacyjny tytuł, odnosząc się (ze znakiem zapytania) do tęsknoty człowieka za śmiercią (s. 251–310). Autor omawia tu najpierw problematykę samobójstwa, zwracając uwagę na realia tego zjawiska, problemy z uzasadnieniem jego etycznej oceny, jak również konieczność prewencji oraz interwencji w sytuacjach kryzysowych. W drugim punkcie Gerhard Marschütz przedstawia temat eutanazji, analizując zwłaszcza sam fenomen śmierci oraz umierania we współczesnym społeczeństwie, centralne pola dyskusji etycznej oraz godziwe rozwiązania powstałych dylematów (m.in. poprzez opiekę paliatywną czy ruch hospicyjny). Ostatni punkt tego rozdziału dotyczy natomiast zagadnienia kary śmierci, uwzględniając m.in. argumenty „za” i „przeciw” oraz stanowisko Kościoła katolickiego w tej kwestii.

W piątym rozdziale Gerhard Marschütz zajmuje się ludzką tęsknotą związaną z życiem w zdrowym, naturalnym środowisku (s. 311–379). Na początku autor przedstawia przyczyny i skutki współczesnego kryzysu ekologicznego. Następnie

zaś prezentuje filozoficzne oraz teologiczne podejście do etyki ekologicznej, opisując także różne poziomy odpowiedzialności za ten świat.

Szósty, ostatni i najkrótszy rozdział recenzowanej publikacji (s. 380–381) dotyczy tęsknoty za Bogiem i stanowi raczej zakończenie tej książki. Gerhard Marschütz trafnie podsumowuje w tym miejscu, iż ludzka tęsknota, od której wszystko się zaczyna, znajduje ostatecznie swój cel w Bogu (s. 380).

Reasumując, należy podkreślić, iż niniejsza książka autorstwa Gerharda Marschütza stanowi niewątpliwie dobre kompendium wiedzy z zakresu teologii moralnej szczegółowej (zwłaszcza bioetyki). Jak zaznaczył sam autor recenzowanej publikacji, może być ona pomocna przede wszystkim studentom teologii, aby zaproponować im łatwo zrozumiały, wprowadzający ogłęd w centralne obszary tematyczne etyki teologicznej (s. 5). Podobnie jak w pierwszym tomie, tak również teraz efektywnemu studiowaniu służyć mają słowa kluczowe umieszczone przez autora na marginesie każdej strony tej książki. Poza tym warto docenić starannie sporządzone przypisy, bibliografię, wykaz skrótów oraz indeks rzeczowy umieszczony na końcu publikacji (s. 399). Szkoda tylko, że indeks ten dotyczy wyłącznie pierwszego tomu, nie zaś obu pozycji Gerharda Marschütza.

Nie ulega wątpliwości, iż recenzowana publikacja dotyczy bardzo szerokiego spektrum tematów związanych z etyką małżeńską, seksualną, bioetyką czy etyką ekologiczną. Siłą rzeczy autor musiał więc dokonać pewnych skrótów oraz nie wszystkie zagadnienia potraktował z równą uwagą czy dociekliwością. Widać to choćby poprzez różną objętość poszczególnych rozdziałów (I – ss. 125; II – ss. 89; III – ss. 25; IV – ss. 59; V – ss. 68; VI – ss. 2). Prócz tego można mieć zastrzeżenia wobec niektórych, dość liberalnych twierdzeń Gerharda Marschütza, dotyczących szczególnie: kwestii rozwodu i powtórnych małżeństw (s. 122–123), związków homoseksualnych (s. 133–134), problematyki antykoncepcji (s. 151–152), czy też zapłodnienia *in vitro* (s. 180–181). Nie jest to jednak nic nowego, gdyż większość zachodnich teologów moralistów od lat kontestuje oficjalne nauczanie Kościoła katolickiego odnośnie do wymienionych wyżej kwestii.

Konkludując, należy zauważyć, iż drugi tom książki Gerharda Marschütza stanowi z całą pewnością wartościowe opracowanie dotyczące namysłu etycznego wokół konkretnych obszarów działania człowieka. Jest to tym samym dobre uzupełnienie części pierwszej, która traktowała o fundamentalnych zagadnieniach teologii moralnej (etyki teologicznej). Ciekawe jest już samo ujęcie analizowanej problematyki w kluczu podstawowych tęsknot ludzkich. Poza tym niezwykle ubogacające jest przedstawienie różnych dylematów moralnych współczesnego człowieka wraz z ich krótkim kontekstem historycznym, filozoficznym czy teologicznym. Świadczy to niewątpliwie o dużej wiedzy autora oraz o jego talencie

do prezentacji zagadnień trudnych w sposób syntetyczny i zrozumiały dla czytelnika, zwłaszcza studenta teologii, którego nigdy, oczywiście, nie można zwolnić z krytycznego myślenia.

Janusz Podzielny